

Vergezicht

Geachte aanwezigen,

Vandaag is een speciale dag. Voor Alex van der Heijden, Sanne van den Dungen, Benno de Wit en Luc Verbeke. Het is ook een speciale dag voor mij, want ik heb nog nooit een tentoonstelling geopend. Ik vermoed dat dit een eenmalig iets zal zijn. Dank, Alex, voor de uitnodiging. Ik hoop jouw vertrouwen niet te beschamen. Bedankt ook voor het mooie door jullie aangereikte thema: Vergezicht. Daar kan ik wel iets mee. Maar ik moet, voordat ik daar op kom, toch terug naar vroeger.

Precies tien jaar geleden stond ik hier ook. Dat wil zeggen, dichtbij. Op een derde zondag in november. In 2004 begonnen mijn (– inmiddels - ex-) collega Mariet van de Poppel en ikzelf aan een nieuw avontuur. Op die (toen) 21^e november 2004 zaten hier schuin tegenover ruim 200 bezoekers ademloos te luisteren naar de toen nog volstrekt onbekende filosoof Ad Verbrugge. *Bevangen in vrijheid in een tijd van onbehagen*. De eerste lezing van een reeks lezingen op de derde zondag van de maand in De Groene Engel. Ons doel was om interessante sprekers zich te laten uitspreken over ontwikkelingen in onze o zo grillige samenleving. Jaarlijks benoemden we een thema, verzonnen er een mooie naam voor en haalden mensen naar Oss die zo'n thema vanuit hun eigen expertise en achtergrond zinvol konden aanvliegen. Mensen van naam en stand. Vaak bekend, soms op dat moment nog onbekend. Het eerste overkoepelende thema had als titel *Waarom IK een probleem werd voor ONS*.

En daarna kwamen nog negen seizoenen. Zestig bijeenkomsten. Wellicht heeft u er enkele bijgewoond.

Achteraf kun je beter zien wat je hebt gedaan. Dan heb je een perfect vergezicht. O, er zit (beter er zat) een lijn in alles wat we de laatste tien jaren hebben gedaan. Feitelijk gingen alle thema's over onze sterk veranderende samenleving. De thema's schoven als het ware mee met de tijdgeest. Ik ben wel zo eigenwijs om te zeggen dat we regelmatig 'iets' – we zijn bescheiden – voor de troepen uitliepen. Leuk werk om te doen.

Ontnuchteringsjaren – Onmetelijke kwaliteit – De latten verleggen – Herlevend burgerschap – Tijd voor een nieuwe lente – Who's in control? – Echte waarde(n) – Oefenen voor een andere tijd

Wat is de rode lijn door de jaren heen? Onze samenleving is aan het veranderen. Punt. Drastisch. Dramatisch. Snel. Steeds sneller. Er zijn veel kansen. Maar ook bedreigingen. Veel politici proberen met de beste bedoelingen, maar wel met twintigste eeuwse denkbeelden en methodes de problemen van de eenentwintigste eeuw op te lossen. Dat kan niet. En, vervelend om te constateren, ze veroorzaken daardoor toestanden die doen denken aan donkere episodes uit de negentiende eeuw.

Onze tijd schreeuwt om debat. Dat mensen samenkomen om zich uit te spreken over dit of dat. De laatste spreker in De Groene Engel was in maart van dit jaar een onbekende econoom. Die een prachtig boekje had geschreven. *Ons land kan menselijker : naar een economie die de samenleving verbetert*. Deze Henk van Tuinen bezigde die middag de prachtige zin: *Mensen te voeden met de dilemma's waar we voor staan*.

Een zin die ik inmiddels als bibliothecaris te pas en onpas laat vallen. *Mensen te voeden met de dilemma's waar we voor staan.*

Want daar zit een deel van onze rol, mijn rol in deze regio. Als bibliotheek, bibliothecaris: Mensen te voeden met de dilemma's waar we voor staan. Ik reik op allerlei manieren geïnteresseerde burgers informatie aan – een collectie, lezingen, tentoonstellingen, een debat, een quiz. In de hoop dat ze dat tot zich nemen om vervolgens een beter gefundeerd standpunt over dit of dat te kunnen innemen.

Maar het gaat wat mij betreft niet alleen over de dilemma's waar we voor staan, – denk aan ongelijkheid, opraken grondstoffen, eenzaamheid, komst van robots, privacy, voedsel, vervoer, armoede. Maar nadrukkelijk over perspectieven op hoe het anders kan. En de échte vraag 'Wat is een goed leven?'

Voilà: het vergezicht. Of vergezichten.

Daarvoor heb je echter mensen nodig die dat kunnen, willen, mogen. Niet iedereen kan het, dat moge duidelijk zijn. Vervolgens wil ook niet iedereen die het kan naar voren stappen en zich daarover uitspreken; zich profileren. We leven gelukkig in een tijd dat iedereen het wel mag. Iedereen kan op zeker moment besluiten: ik stap naar voren en ik ga dit of dat 'doen'.

Een man die ik erg hoog heb zitten – de Amerikaanse marketingdeskundige Seth Godin – noemt dat 'pick yourself'. Wacht niet langer – zoals in de vorige eeuw – totdat jouw baas je de opdracht geeft om dit of dat te doen. Nee, als je vindt dat er iets gedaan moet worden – iets anders regelen, opstarten, onrecht bijsturen – dan kun je jezelf uitkiezen en zeggen: "Van Duijnhoven waarom begin je niet met dit of dat ... Ik vind het zo belangrijk. Ik begin er gewoon mee. En niemand houdt me tegen."

Zo'n houding - om jezelf te kiezen - past perfect bij kunstenaars. Die doen eigenlijk - doorlopend - niets anders. Zichzelf de opdracht geven om foto's van dit of dat te nemen, een schilderij te maken. Een liedje te componeren. Niemand zit op het eindproduct te wachten. Maar ze doen het toch!

Of in dat kunstwerk altijd iets opgesloten ligt dat je als een vergezicht weg zou kunnen zetten, waag ik te betwijfelen. Sterker: vaak is dat niet de bedoeling van de kunstenaar. Hij of zij hoeft de wereld niet (altijd) te veranderen. Maar aan de andere kant kan elk – al dan niet geslaagd – kunstwerk bij degene die het als consument ondergaat iets op gang brengen. Wat voor de ontvanger leidt tot iets waar hij of zij mee vooruit kan.

Ik kom hier niet alleen met een verhaal dat de meest aanwezigen hier zal aanspreken. Waar jullie lekker tegen aan kunnen schurken. Nee, ik heb – helaas – ook een ietwat vervelende stelling. Alhoewel, wat ik te zeggen heb is eigenlijk een mooie boodschap.

Zoals het een goede bibliothecaris betaamt – want die blijft op de achtergrond, heeft zelf amper een eigen mening, is objectief, neutraal enzovoorts – speel ik leentjebuurt.

Ik wil de visie van de al eerder genoemde Seth Godin op onze 21^e eeuw met jullie delen. In onze eeuw zal weinig zeker zijn. Het enige wat zeker is dat alles in een steeds sneller tempo zal blijven veranderen. 'Dingen voor het leven' zoals een baan, een opleiding, een relatie, een waardevast pensioen, politieke verhoudingen. Alles zal in beweging zijn en als mens rest ons niets anders dan mee te bewegen. Alain de Botton, de Engelse filosoof en oprichter van The School of Life, noemt als belangrijkste deugd voor de moderne tijd (nu dus) resilience. Dat is veerkracht.

Seth Godin stelt in zijn laatste boek – *The Icarus deception : How high will you fly?* – dat iedereen in deze eeuw als een soort kunstenaar door het leven zal moeten bewegen.

Hij bedoelt niet dat over enkele jaren in Oss K27 t/m K99 worden geopend. Integendeel. Kunstenaars zijn in zijn ogen burgers die in hun omgeving (betaald of niet) doorlopend unieke verbindingen tot stand brengen. Dus niet langer veertig jaar in de fabriek ongeveer hetzelfde kunstje, dag na dag volvoeren. Nee, elke dag is anders. Met andere kansen, mogelijkheden, bedreigingen. En zie er maar iets van te maken. Dat is aan de ene kant hartstikke leuk, maar anderzijds kan het ook veel stress opleveren.

Toch voorziet hij zo'n toekomst en weet dat prachtig te verwoorden.

Een nadeel voor echte kunstenaars is dat het verschil tussen hen en de gewone mensen in zo'n samenleving gaat verdwijnen. Overal lopen dan mensen rond die zichzelf als het ware uitpikken en iets bijzonders tot stand brengen. Dingen en diensten die niet in het museum of de galerie terecht komen. Maar die wel – centraal punt van Seth Godin – het verschil maken.

Seth heeft van dit boek een prentenboek laten maken. Voor volwassenen. Ik kan het iedereen aanbevelen, beeldend kunstenaars zoals jullie. En alle andere burgers die dit pad op moeten of willen. Het is een A tot Z-boek.

Het gaat om **Initiatief** nemen. Dat je **Betrokken** bent. Weet dat je op een slap koord **Balanceert**. Je **Danst** met tegenslagen. Ondervindt **Pijn**. **Schaamt** je af en toe voor je zelf. Bent continue aan het **Hergebruiken**, **Remixen**. Weet dat het niet om **Meer** maar om **Beter** gaat. Snapt dat je jezelf **Kwetsbaar** opstelt. Weet dat als je klaar bent, je niet lang op je lauweren kunt rusten. Er wacht – beter je stelt jezelf – een nieuwe opdracht. En zo ga je vrolijk verder. Want dat is het wel, dit proces van 'de kunstenaar uithangen'. Het is leuk. Je beleeft er **Joy** aan.

Ik ga afronden. Ga niet in op de werken die vandaag hier hangen. Ik heb via mail wat plaatjes gekregen, maar die staan toch te ver van me af om die – redelijk geforceerd – in dit verhaal te kunnen opnemen. Maar ik wil tot slot wel een vergezicht schetsen voor K26, Oss en de bieb. Dat doe ik vanuit mijn kijk op de werkelijkheid. En hoe ik denk dat onze samenleving zich gaat ontwikkelen.

In die kijk zit ook een wens opgesloten. Ik hoop dat het die kant uitgaat.

Ik voorzie dat we de komende jaren, decennia steeds minder betaald werk zullen hebben. Veel burgers zullen in die zee aan vrije tijd gedwongen worden na te gaan denken over de vraag wat een zinvol leven is. Of een goed leven. Overal zullen mensen bezig zijn om in die veranderende wereld een andere rol te gaan spelen. Ons huidige thema is *Oefenen voor een andere tijd*. Tijdens de G1000 Uden – op zaterdag 4 oktober – kwam ik tot een nuancering van dit thema. Het is niet langer Oefenen voor een andere tijd. Het is Oefenen **in** een andere tijd.

In de toekomst zullen we veel vrije tijd hebben en daarom nog meer behoefte aan plekken in de samenleving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Want daar ontstaan nieuwe dingen. Niet zo zeer om geld te verdienen, maar gewoon dingen tot stand brengen die bij jezelf passen. Die je nodig vindt. Als mensen samenkomen neemt iedereen zijn eigen opgedane legosteentjes mee. Heeft een idee voor dit of dat en vaak wordt zo'n halfbakken idee beter door er met anderen over te praten. Ervaringen van anderen op te doen. Maar die plekken worden, beter: die zijn schaars. Met de beste bedoelingen – want het moet van Europa, 3 procent is immers heilig en onze belastingmoraal hebben we laten eroderen – worden veel plekken, waar consumptie niet verplicht is – schaars. Jammer.

Als bibliothecaris vind ik, beter: weet ik, dat 'de bieb' zo'n plek in de samenleving kan zijn. Zo'n plek is. Alleen kan het nog veel beter. Hoe? Door om onze bibliotheek veel mensen, bedrijven, instellingen en organisaties te verzamelen. Opdat bezoekers vanuit verschillende kanten geïnspireerd en geholpen worden. Dat mensen er doorlopend zomaar binnen kunnen lopen. Zeven dagen in de week. Midden in de gemeenschap. Er is altijd 'iets' te doen. Geëntameerd en georganiseerd door goede bibliothecarissen. Maar vooral samen met iedereen die wat te melden heeft. En aan die bieb worden minimaal twee tentoonstellingszalen gebouwd, ruimte voor K26 en een Kunsthal voor Oss, waar het hele jaar door exposities van niet-Ossenaren worden gehouden.

Waarom rondom de bieb? Niet om te claimen. Ons bestaan te rekken. Integendeel. Ik geloof dat een belangrijk kenmerk van onze 21^e eeuw zal zijn dat hokjes afgebroken moeten worden. Kunst afzonderen van de samenleving is niet goed. Nee, breng het onder bij een laagdrempelige instelling. Consumptie niet verplicht. En alleen om te mogen lenen moet je lid worden. Alhoewel, nog een vergezicht: maak die bieb gewoon gratis. Voor alle burgers. Een kennissamenleving schreeuwt om mensen die lezen, veel lezen.

In zo'n bieb komen bezoekers zonder veel moeite in aanraking met hoge en lage kunst. Oeps!! In de toekomst zal dat onderscheid verdwijnen. Het allerbelangrijkste zal in de 21^e eeuw zijn dat je het verschil maakt.

Dat bij een ander iets op gang wordt gebracht. Dat hem of haar vooruit helpt. In zijn of haar leven. Maar ook om nog betere 'kunst' te maken.

Ik sluit af met het levensmotto van Seth. En u zult begrijpen dat ik als bibliothecaris – die vijf petten draagt, die van producer, impresario, leraar, conciërge en verbinder – die van harte onderschrijf.

Vier woorden. In het Engels:
Go, make something happen

En nu rest me slechts: bedankt voor de uitnodiging, ik hoop dat jullie werk - Alex, Sanne, Ben en Luc - veel bezoekers trekt en bij sommigen iets teweegbrengt. Ik verklaar bij deze de tentoonstelling voor geopend. Amen.

(Oss, zondag 16 november 2014)
Hans van Duijnhoven